

דודברת במ. וראה בס' "כוכבי אור" (ח"ב עמ' ע"א). ועי' בס' "אבן האזל" (הלכות מלכים פ"ג ה"ה) לענין ל"ת ד"פן יסורו מלבבך", במבטל תורה לצורך תענוג].

וראה בס' דברי אסף עניני קריאת מגילה מה שהביא שם מדברי הפוסקים אם צריך לברך ברכה"ת לפני שקורא קריאת שמע, וכן אם בירך ברכת התורה וקרא קריאת שמע אם יצא ידי חובתו.

★★

בגמ': כדי שלא ילינו ג' ימים בלא תורה.

בתוס' (ד"ה כדי וכו') הביאו בראשית דבריהם מהמדרש (תנחומא):

משה רבינו ע"ה עלה בחמישי לקבל לוחות אחרונות וירד בשני ונתרצה לו המקום ולפי שהיה עת רצון באותה העליה והירידה קבעו בב' וה' לקרות בתורה, ע"כ.

והנה בחז"ל ובראשונים מצינו סתירות רבות בענין זה, באיזה יום עלה משה רבינו לקבל לוחות אחרונות, ובאיזה יום ירד, ומתי נשלמו המ' יום ועוד כמה וכמה פרטים בענין זה.

ורש"י בשמות (יח, יג) כותב להדיא דמשה רבינו עלה ביי"ח תמוז לקבל לוחות שניות אך בפר' כי תשא (שמות לג, יא) כתב רש"י שבי"ט עלה. (וכבר עמד בזה המזרחי בפר' כי תשא ע"ש).

ובקובץ ישורון (כרך ט"ו ע' ס והלאה) נדפסה תשובה ארוכה בענין זה מרבינו השל"ה הק', ובתור"ד הוא כותב:

נ"ל דסובר גם המדרש הזה כתנחומא דבי"ט עלה וסובר כר' יוסי דאמר בשבת (כפ"י) [בפ' ר' עקיבא דר"ח סיון של אותה שנה היה ביום א', ממילא ר"ח תמוז היה ביום ב' וג' ור"ח אב ביום ד', הרי ל' באב שבו עלה משה היה ביום ה', ור"ח אלול היה ביום ה' וו', ור"ח תשרי היה ביום ז' הרי י' בתשרי שהוא יוה"כ שבו ירד משה היה ביום ב', וע"ש עוד באריכות בביאור השיטות כאן.

★★

בגמ': וקורין בשני וחמישי וכו'.

כתב הגר"א ויס שליט"א בקובץ שערי הוראה (ע' לח-ט):

נשאלתי כמה פעמים האם חובת קריאת התורה קשורה דוקא לתפילת השחר, או אין לה כל זיקה לתפילת השחר ויכול לקיימה בכל עת במשך היום.

והנה בפשטות היה נראה מסתימת דברי הגמרא שילהי מרובה דעזרא תיקן להם לישראל שיהיו קורין בשני בשבת ובחמישי כדי שלא ילכו ג' ימים בלא תורה, וכיון דעיקר הטעם הוא שלא ילכו בלא תורה א"כ מה לי אם קורא בצפרא או לעתותי ערב בשעת המנחה. וכן יש לדייק ממה שכתב בעל עטרת זקנים באו"ח סי' קל"ה דאם לא קראו ביום ב' יקראו ביום ג' בכדי שלא יעברו ג' ימים ללא תורה, עכ"ד, וכיון שכן הרי פשוט דכל שכן שאם לא קרא בצפרא יקרא לעת המנחה.

ברם לפום ריהטא היה נראה לכאורה דהיא מישך שייכא לתפילת השחר, וראיה לדבר זה מהא דקבעוה לפני קדיש תתקבל שבסיום תפילת השחר, מזה מוכח לכאורה דקבעוה כחלק מסדר התפילה.

אמנם לקושטא דמילתא נראה ברור דביסודה היא חיובא באנפי נפשיה, והכין מפורש להדיא בדברי רבינו בעל תרומת הדשן (סי' ט"ו), דמבואר התם לענין אם התחילו את סדר התפילה בעשרה ולאחר מכן יצאו מקצתן דיכולים לסיים את אשר התחילו, ולכן אם התחיל הש"ץ תפילת שמנה עשר רשאי לסיים סדר תפילה וקדיש שלאחריה, אבל אם את התחילו ואמרו קדיש וברכו ויוצר אינו רשאי להתחיל תפילת חזרת הש"ץ, דקריאת שמע וברכותיה לחד ותפילת י"ח לחוד.

ומוסף שם בעל התרומת הדשן בהמשך דבריו וכותב: "וכן נראה אם התחילו בתפילה ב' ביום הכניסה, וקודם קריאת התורה הלכו מקצתם, אין קוראין בתורה בפחות מ', ובכה"ג אין אומרים הואיל וממתנינים בקדיש שלם עד לאחר קריאת"ת וא"כ הכל סדר התפילה, דקריאת התורה בציבור חשיבא מילתא בפני עצמה, דהא קמן דבמנחה קורין קודם התפילה, ואין ראייה לגמרי מהמתנת קדיש שלם וכו'".

ומבואר להדיא בדברות קדשו של רבינו בעל תרוה"ד דחובת קריאת התורה בציבור הויא מילתא באנפי נפשיה ואינו חלק מסדר התפילה, וכיון שכן פשוט בעיני דנהי דלכתחילה נקבע מקומה בתפילת השחר, וכך היא מצותה לכתחילה, אבל בכל גווני שאירע אונס או מקרה דומה לזה